

Eva-Maria Liimets
Välisminister
Välisministeerium

Teie: 17.05.2021 nr 15.2-4/4714-21

Meie: digitaalalkirjas nr 1-8-2/21/37

Arvamus Eesti kolmas üldine inimõiguste perioodiline ülevaatus

Lp Eva-Maria Liimets

MTÜ Lastekaitse Liit esitab arvamuse Eesti kolmas üldine inimõiguste perioodiline ülevaatusetele. Lastekaitse Liit on Eesti võrdse kohtlemise võrgustiku liige ja esitas omalt poolt lapse õigusi puudutavad ettepanekud Eesti võrdse kohtlemise võrgustiku¹ poolt koostatud 2020 ühisaruandes Eesti kolmanda üldise korralise ülevaatusete² (alapeatükk lapsed ja noored).

Lastekaitse Liidu poolt 2015. aastal koostatud ÜRO Lapse õiguste konventsiooni täiendavas aruandes (Eesti valitsusväliste organisatsioonide täiendused, kommentaarid ja ettepanekud) rõhutati, et kui siseriiklikud õigusaktid on suures osas konventsiooniga vastavuses, siis nende praktiline rakendamine seda alati ei ole³. Ka aastal 2021 tuleb paraku jätkuvalt sama tõdeda, olgu siis kõne all näiteks füüsilise karistamise pooldajate suur arv, teenuste kättesaadavus/matus, regionaalne ebavõrdsus, laste osaluse ebapiisav tase või elatise võlgnike jätkuvalt suurenev arv. Lapse õigusi puudutavad kitsaskohad ja lahendusettepanekud on esitatud eelpoolviidatud võrdse kohtlemise võrgustiku ühisaruandes (p.43-56).

Eesti võrdse kohtlemise võrgustik⁴ osundas 2020 ühisaruandes Eesti kolmanda üldise korralise ülevaatusete (UPR) jaoks, et seaduslik abiellumise iga ja seksuaalse enesemääramise vanusepiir on liiga madalad. Eestis on Euroopa kõige madalam seaduslik abiellumisiga⁵. Ühisaruandes tehti ettepanek muuta perekonnaseadust selliselt, et minimaalne abiellumisiga oleks 18 aastat. Antud küsimuse lahendamise vajalikkusele on juhtinud tähelepanu ka ÜRO Lapse Õiguste Komitee 2017. aastal tehtud lõppjäreldestes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta⁶, soovitates, et osalisriik vaataks üle oma seadusandluse, et kindlustada minimaalseks abiellumiseaks nii tüdrukutel kui ka poistel 18 aastat ja võtaks tarvitusele kõik vajalikud

¹ Liikmed: Eesti Inimõiguste Keskus, Eesti LGBT Ühing, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Vegan Selts, Lastekaitse Liit, Oma Tuba, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Pagulasabi, Naiste Tugi- ja Teabekeskus. Loe lähemalt: <https://humanrights.ee/teemad/vordne-kohtlemine/vordse-kohtlemise-vorgustik/>

² Vaata lähemalt: <https://humanrights.ee/app/uploads/2020/12/UPR-EST-uus.pdf>

³ ÜRO lapse õiguste konventsiooni täiendav aruanne. (2015) MTÜ Lastekaitse Liit, Tallinn.

Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2016/02/%c3%9cRO-LAPSE-%c3%95IGUSTE-KONVENTSIOONI-T%c3%84IENDAV-ARUANNE.pdf>

⁴ Liikmed: Eesti Inimõiguste Keskus, Eesti LGBT Ühing, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Vegan Selts, Lastekaitse Liit, Oma Tuba, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Pagulasabi, Naiste Tugi- ja Teabekeskus. Loe lähemalt: <https://humanrights.ee/teemad/vordne-kohtlemine/vordse-kohtlemise-vorgustik/>

⁵ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet: <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/marriage-age>

⁶ Lõppjäreldestes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta (2017). ÜRO Lapse Õiguste Komitee, Genf. Arvutivõrgus kättesaadav eestikeelsena: <http://www.sm.ee/et/lapse-oigused-ja-heaolu-0>

meetmed laste abielude kõrvaldamiseks kooskõlas osalisriigile konventsioonist tulenevate kohustustega.

ÜRO Lapse Õiguste Komitee 2017. aastal tehtud lõppjärelustes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta⁷ (lisatud käesolevale arvamusele) soovib muuhulgas kehtestada vajalikud määrused ja teha ka eelarvelised eraldised kehtivate seadusandlike meetmete, sealhulgas lastekaitseaduse tulemuslikuks rakendamiseks. Samuti soovib komitee, et osalisriik reguleeriks täiendavalt kohalike omavalitsuste kohustusi lastekaitsetöötajate ametikohtade loomise osas. Muuhulgas soovib komitee, et riik tugevdaks pingutusi konventsiooni levitamiseks ja viiks läbi regulaarseid koolitusi kõigile ametirühmadele, kes töötavad laste heaks või lastega, sealhulgas kohtunikele, ning kindlustaks, et konventsioon oleks kättesaadav lapsedõbralikus versioonis eesti ja vene keeles, ning integreeriks konventsioonilase õppe kõigi haridustasemetete õppekavadesse kuni kõrghariduseni.

ÜRO Lapse Õiguste Komitee on oma lõppjärelustes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta rõhutanud⁸, et tervitatav on laste- ja perede arengukava 2012–2020 ja lastekaitse nõukogu moodustamine 2016. aastal, mille ülesanne on riikliku lastekaitse poliitika eesmärkide seadmine ja nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste koordineerimine. Siiski oli komitee mures selle üle, et osalisriigil puudub terviklik valdkondadevaheline lapse õiguste poliitika, mis tagaks, et kõik riiklikud poliitikad ja programmid vastavad konventsioonile. Seega soovitas ÜRO Lapse Õiguste Komitee, et Eesti tugevdaks lastekaitse nõukogu ministriumide ülest mandaati, et tagada nõukogule piisavad õigused kõigi konventsiooni rakendamise seotud tegevuste valdkondadeülesel, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil koordineerimisel ning tagaks selle tõhusaks toimimiseks vajalike inim-, tehniliste- ja rahaliste vahendite olemasolu. Samuti arendaks terviklikku lastepoliitikat, mis hõlmaks kõiki konventsiooniga kaetud valdkondi ning kindlustaks eri valitsusasutuste vahelise koordineerimise ja vastastikuse täiendamise, ning et selle pinnalt arendataks välja strateegia koos rakendusosaga, mida toetaks piisav hulk inim-, tehnilisi- ja rahalisi vahendeid.

Täna aga oleme olukorras, kus lastekaitseaduse alusel Vabariigi Valitsuse poolt loodud lastekaitse nõukogu määras küll 2018. aasta istungil vastutajad ÜRO Lapse Õiguste Komitee riigile esitatud lõppjäreluste elluviimiseks, kuid rohkem istungeid pärast seda paraku toimunud ei ole. Suvel 2020 esitati kolme valitsuskomisjoni korralduskomiteele eelnõu valdkonnaülese ennetuse põhimõtete kinnitamise kohta, kus üheks ettepanekuks oli lastekaitse nõukogu kaotamine, samuti ei planeerita eraldi koostada laste ja perede arengukava, vaid integreeritakse teemad heaolu arengukavasse, mistõttu võivad osad teemad seetõttu sootuks agendast välja jääda. Seega täpselt vastupidiselt sellele, mida ÜRO Lapse Õiguste Komitee oma soovitustes 2017. aastal positiivsena välja tõi. Lapsed peavad riigile olema olulised ka nüüd ja praegu, mitte ainult tulevikus, täiskasvanuina – tööjõu ja maksumaksjatena⁹. Ei tohi unustada, et riik peab vastavalt ÜRO Lapse õiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja lastekaitseaduses sätestatule igas otsuses esikohale seadma lapse huvid. **Lapse õiguste tagamiseks ei piisa vaid seadusandlike dokumentide kehtestamisest, vaja on ka toetavaid tegevusi ja olukorra muutust tervikuna** (nn *law in books* → *law in action*).

⁷ Lõppjärelused Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta (2017). ÜRO Lapse Õiguste Komitee, Genf. Arvutivõrgus kättesaadav eestikeelsena: <http://www.sm.ee/et/lapse-oigused-ja-heaolu-0>

⁸ Ibid. 4.

⁹ Üks laps toob täiskasvanuna riigile kokku keskmiselt üle ühe miljoni euro maksutulu, vt <http://riigitulu.ee/lapsed/index.html>

Lastekaitse Liit toetab jätkuvalt Eesti võrdse kohtlemise võrgustiku¹⁰ poolt koostatud 2020 ühisaruandes Eesti kolmanda üldise korralise ülevaatuses¹¹ toodud ettepanekuid, seega ka 07. mail 2021 UPR töörühma aruandes tehtud vastavaid ettepanekuid. Eraldi lapse õiguste perspektiivist lähtudes peab Lastekaitse Liit vajalikuks UPR töörühma aruandes ära markeerida alljärgnevad soovitud: 6.3, 6.32, 6.34, 6.59, 6.85, 6.115, 6.118, 6.123, 6.144, 6.170, 6.188, 6.190, 6.192, 6.195, 6.198, 6.200, 6.201, 6.204, 6.209, 6.220, 6.221, 6.223, 6.235, 6.241-6.245, 6.247-6.250, 6.252, 6.254-6,258, 6.263, 6.265.

Aastal 1991. aastal ratifitseeris Eesti Vabariik ÜRO Lapse õiguste konventsiooni, mille üheks põhiprintsiibiks on lapse parimatest huvidest lähtumine. Iga lapse puhul. Riigi igas otsuses. Euroopa Nõukogu lapse õiguste strateegia 2016-2021 prioriteedid – võrdsete võimaluste loomine kõikidele lastele; laste osalusõigus; vägivalla vaba elu; lapsesõbralik õigusemõistmine; lapse õigused digitaalses keskkonnas – on loodetavasti jätkuvalt võrdselt aktuaalsed Eesti jaoks. Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid rõhutas oma 24.08.2019 kõnes – me vastutame. Enda ja teiste eest. On asju, mis on ajatud ja absoluutsed. Ratifitseerides ÜRO Lapse õiguste konventsiooni 1991. aastal, andis Eesti riik garantii, et riik lähtub oma otsustes lapse parimatest huvidest.

Deklareerimisest on vaja jõuda tegudeni. Lapsed peavad riigile olema olulised ka nüüd ja praegu, mitte ainult tulevikus, täiskasvanuina – tööjõu ja maksumaksjatena. Kui otsused puudutavad lapsi ja laste heaolu suurendamist, siis on need otsused vaja teha parteipoliitikat kõrvale jättes ning leida konsensus erakondade üleselt lapse huvisid arvestavalt. Tsiteerides Islandi peaminister Katrin Jakobsdóttir'it, siis inimõiguste edendamise nõuab poliitilist julgust ja tahet.

Igakülgsele koostööle lootma jäädes ning edaspidi jätkuvalt valmis protsessi panustama.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Varje Ojala

MTÜ Lastekaitse Liit juhatuse liige

Helika Saar helika.saar@lastekaitseliit.ee

¹⁰ Liikmed: Eesti Inimõiguste Keskus, Eesti LGBT Ühing, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Vegan Selts, Lastekaitse Liit, Oma Tuba, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Pagulasabi, Naiste Tugi- ja Teabekeskus. Loe lähemalt: <https://humanrights.ee/teemad/vordne-kohtlemine/vordse-kohtlemise-vorgustik/>

¹¹ Vaata lähemalt: <https://humanrights.ee/app/uploads/2020/12/UPR-EST-uus.pdf>